

NOORDER

door Jaap D. Homan

Kerken en Nienoord centraal in Struunroute 5 rond Leek

In de provincie Groningen kwam het wat later op gang dan in Drenthe maar nu lijkt het of men de achterstand zo snel mogelijk wil inhalen. Het gaat hier om de Struunroutes, die in navolging van de succesvolle formule van de Drentse Knapzakroutes worden uitgegeven door de Vereniging Kleine Dorpen Groningen (Postbus 223, 9600 AE Hoogezand). De uitgaven drie en vier zijn nog maar 'koud van de pers' of aflevering vijf verscheen ook al. Gisteren werd het eerste exemplaar gepresenteerd van een wandelroute in de gemeente Leek. Samensteller J. Oldenhuis zette een route van ongeveer ne-

figuur is Anna's tweede echtgenoot.

Al wandelend passeer men ook de kerk van Lettelbert, die vermoedelijk kort na 1200 werd gebouwd. Wie deze kerk wil bezichtigen kan de sleutel halen bij de bewoners van de boerderij aan de westkant van de kerk. In tegenstelling tot Midwolde waar men al in de 17e eeuw over een orgel beschikte deed men het er Lettelbert zonder. Daar kwam eerst in deze eeuw een harmonium, dat op de gaanderij staat. In 1977 werd de kerk overgedragen aan de stichting Oude Groninger Kerken; onder supervisie van deze stichting volgde een restaura-

● Het Thoeehuis van Midwolde was vroeger Café Smit. Nadat het in de jaren zeventig werd gesloten was het enige tijd een pakhuis. Dank zij de Dorpsvereniging werd het in oude glorie hersteld.

gen kilometer uit door de dorpen Midwolde en Lettelbert in het zuidelijk Westerkwartier.

De wandeling begint bij het oude kerkje in Midwolde (van april tot en met september dagelijks geopend van 10.30-12 uur en 14-16 uur). Met de bouw werd begonnen in het midden van de twaalfde eeuw. De fundering bestond toen uit veldkeien. In de jaren zestig van deze eeuw zag het er dreigend uit toen de toren ging voerhellen. Het gevaar was groot dat vallende delen van die toren de kerk, die is voorzien van een rijk interieur, vernielingen zou aanrichten. Daarom werd haast gemaakt met een niet-alledaagse vorm van restauratie. Er werd een Engels bedrijf met een grote kennis op het gebied van de mijnbouw ingeschakeld. De veldkeien, waarop de toren rustte, werden steen voor steen verwijderd en vervangen door stalen bokjes, die weer werden ingegoten in de betonnen fundering waarop de toren tenslotte kwam te rusten. Dit systeem werd ook toegepast bij een deel van de muren van het schip.

Bij het interieur valt een monument op dat Anna van Ewsum (1640-1714), bewoonster van de Nienoord, liet maken na het overlijden in 1664 van haar echtgenoot Carel Hieronymus van In- en Kniphuisen. Het praalgraf is gemaakt door de destijds befaamde Nederlandse kunstenaar Rombout Verhulst. Anna was op 17-jarige leeftijd uitgehuwelijkt aan Carel, een broer van haar stiefvader. In 1665, een half jaar na diens dood, hertrouwde zij, nu met Georg Wilhelm van In- en Kniphuisen, een neef van haar eerste man. Dat huwelijk duurde langer want Georg overleed in 1709. Het monument toont Carel Hieronymus

die in 1985 werd afgerond.

Natuurlijk maakt ook Nienoord onderdeel uit van de route. De borg werd voor een belangrijk deel opgebouwd met materiaal dat afkomstig was van enige steenhuizen uit de omgeving. De opdracht voor de sloop kwam omstreeks 1525 van Wigbold van Ewsum, een man, die vooral belangstelling had voor de exploitatie van de uitgestrekte veengebieden. De heren van Nienoord hebben in de loop van de daarop volgende eeuw hun stempel gedrukt op de omgeving. In 1846 werd de oude borg, die door huwelijk en vererving in bezit was gekomen van de familie Van In- en Kniphuisen, door brand verwoest. Het landgoed werd in 1884 geërfd door jonkheer J.A.A. van Panhuys, die het huidige Nienoord liet bouwen. De ingangspoort en de kanonnen zijn nog restanten van de vorige borg. Architect van de nieuwbouw was J. Maris, die ook het Scholtenshuis in Groningen had ontworpen.

Verlaat men het landgoed dan komt men na verloop van tijd op een plek waar tot het einde van de vorige eeuw een 'gehuchtje' was, die Meulenhörn werd genoemd. Daar stonden twee boerderijen en de korenmolen van Nienoord met de sarrieshut. In die hut woonde de ambtenaar, die het betalen van de belastingen op het gemalen graan controleerde. Met de afbraak van de molen in 1893 verdween het laatste gebouw van deze kleine nederzetting. Ook een deel van het Leekstermeer maakt deel uit van de wandeling, die met het boekje in de hand een aardige combinatie is van geschiedenis en natuur. Struunroute 5 (f 3,95) is verkrijgbaar bij onder meer de VVV in Leek, Nienoord en het Thoeehuis Midwolde.